

Остапченко Олена Вадимівна,
старший викладач кафедри української мови
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ ТА ДИДАКТИЧНІ ІГРИ У ВИВЧЕННІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Досконале оволодіння лексико-фразеологічними скарбами рідної мови є обов'язковим складником мовнокомунікативної компетентності учнів. Успішність реалізації завдань лінгвістичної освіти значною мірою залежить від умілого й доречного використання комплексу взаємопов'язаних дидактичних прийомів, покликаних забезпечити поетапне якісне засвоєння лексичних і фразеологічних норм, формування мовленнєвої культури.

Особливе місце в їх структурі посідають активні методи навчання, зокрема ігрові, що максимально сприяють розвитку творчого потенціалу особистості, «створюють підґрунтя для формування умінь соціальної комунікації, а також забезпечують засвоєння максимального обсягу мовленнєвих моделей, що згодом можуть легко репродукуватися в інших ситуаціях» [4, с. 131]. Мета їх застосування – поглибити знання про мову як систему, літературні норми функціонування мовних одиниць, стилістичні ресурси мови, а також актуалізувати уміння й навички правильного, доречного, логічного, точного, виразного й багатого мовлення.

Спираючись на досвід педагогічної діяльності, пропонуємо для реалізації означених завдань мовної освіти поряд з традиційними формами, які передбачають домінування насамперед інтелектуальної сфери, ігрові завдання, що сприяють розвиткові мовного чуття, збагачують словниковий склад мовлення фразеологічними синонімами, антонімами, крилатими висловами, стилістичними і риторичними фігурами, підвищують рівень мовленнєвої культури старшокласників, особливо усного спілкування, збуджують інтерес до слова.

Лінгвістичний матеріал, запропонований у тестах та ігрових завданнях, можна використати для організації турніру знавців фразеології, гри-змагання на швидкість виконання, лінгвістичної вікторини тощо. Завдання вчителя – спрямувати учнівську допитливість на поглиблення знань, роботу з довідковими джерелами: не досить лише відгадати вислів, слід пояснити значення виразу, з'ясувати його походження, особливості використання в різних стилях мови тощо.

Головне у виборі формату навчальної ігрової діяльності – не втратити ті складники, що забезпечують її дієвість і продуктивність: активізацію мислення й мовленнєвої поведінки учнів; продуктивну взаємодію, змагальність та імпровізацію, стимулювання живого інтересу до фразеологічних скарбів української мови.

Гра «Три підказки»

Назвіть крилатий вислів

Гравці мають угадати крилатий вислів за підказками, які пропонують їм на екрані або зачитують. Після кожної підказки команди записують відповідь на аркуш й одразу передають його журі, яке підводить підсумки лише після того, як прозвучить остання підказка. Якщо вислів названо після першої підказки, команда заробляє 3 бали, після другої – 2 бали, після третьої – 1 бал.

1. Про який камінь іде мова?

Перша підказка:

В епіграфі до поеми Тараса Шевченка "Єретик" цитується старослов'янською мовою біблійний вислів: "Камень, егоже небрегоша зиждушии, сей бысть во главу угла: от Господа бысть сей, и есть дивен во очесех наших" (Книга пророка Ісайї, 28, 16). Про який камінь іде мова?

Друга підказка:

«То правда, що "во главу угла" своєї діяльності ставив Грінченко національний, а не соціальний момент», – так визначав Максим Рильський головну ідею й основу просвітницької діяльності видатного українського громадського діяча, поета, науковця Бориса Грінченка. Що ж кладуть "во главу угла"?

Третя підказка:

"Во главу угла" будь-якої споруди, точніше усіх чотирьох її рогів, покладають найміцніший камінь, що слугує опорою, підґрунтям, фундаментом як будови (в прямому значенні), так і діяльності, теорії, вчення (в переносному). Саме з таким значенням вислів уживається в наш час.

Відповідь: наріжний камінь.

2. Назвіть крилатий вислів

Перша підказка:

У Генріха Гейне, видатного німецького поета, є такі рядки:

Тебе, моя любко єдина,

На крилах пісень понесу

Над Ганг - там розкішна країна,

Там знаю долину-красу.

Який вислів з цього вірша став крилатим?

Друга підказка:

Цей вислів дав назву поетичній збірці видатної української поетеси.

Третя підказка:

Вислів має значення: линути кудись поетичною мрією, летіти на крилах художньої уяви.

Відповідь: "На крилах пісень" – назва поетичної збірки Лесі Українки (1893).

3. Назвіть крилатий вислів

Перша підказка:

Появу цього вислову пов'язують з подіями громадянської війни 1936-39 років в Іспанії.

Друга підказка:

1936 року іспанський генерал Е. Мол, готуючись до наступу на повсталих республіканців, заявив: «Крім чотирьох армійських колон, які виступають під моїм командуванням на революційний Мадрид, у нас є ще сила в самому Мадриді...»

Третя підказка:

У наш час так називають не лише шпигунів і диверсантів, а й інших таємних агентів ворога, які, перебуваючи на своїй території й посідаючи навіть високі крісла в державі, шкодять її народові.

Відповідь: п'ята колона.

Конкурс «Будь точним у слові: закінчи думку»

Завдання конкурсу: прочитайте висловлювання славетних мислителів, учених, письменників. Поміркуйте над смислом цих крилатих висловів та спробуйте відтворити пропущені в них ключові слова. Час виконання 5-7 хвилин. Після перевірки правильні відповіді мають прозвучати.

У мові найкращий учитель ... **народ** (Платон).

Заговори, щоб я тебе ... **побачив** (Сократ).

Поетами народжуються, ораторами ... **стають** (Цицерон).

Хто ясно мислить, ясно і ... **говорить** (Н. Буало).

Є лише дві вічні речі, які можна передати своїм дітям, – це корені і ... **крила** (Х. Картер).

Існує лише одне добро – знання, існує лише одне зло – ... **невігластво** (Сократ).

Слова – теж ... **вчинки** (Анатоль Франс).

Прекрасна думка втрачає свою цінність, якщо вона погано ... **висловлена** (Ф. Вольтер).

Усі скаржаться на свою пам'ять, проте ніхто не скаржиться на свій ... **розум** (Ф. Ларошфуко).

Ніколи не змінюється лише найвища мудрість і найбільша ... **дурість** (Конфуцій).

Хто володіє інформацією, той володіє світом. Хто володіє словом, той володіє нашими ... **серцями** (Бертран Рассел).

Єдина справжня розкіш - розкіш ... **людського спілкування** (Антуан де Сент-Екзюпері).

Коли в людини є народ, Тоді вона уже ... **Людина** (Ліна Костенко).

Можна привести коня до води, та не можна примусити його ... **пити** (Народна мудрість).

Після завершення цього конкурсу командам пропонується обрати один з крилатих висловів як епіграф для виступу і дається 1-2 хвилини на підготовку. Після цього представник кожної команди протягом однієї хвилини виступу повинен розкрити суть теми в яскравій словесній формі. Журі оцінює цей конкурс, виставляючи учасникам бали від 1 до 5. Критерії оцінювання: аргументованість, логічність, виразність, багатство і правильність мовлення, оригінальність виступу.

Гра «Почуй відголос»

В арсеналі стилістичних прийомів вправного промовця особливе місце посідають **алюзія** (від лат. "allusio" – *натяк*) і **ремінісценція** (від лат. "reminiscentia" – *спогад*) – вислови, які натякають на якийсь загальновідомий історичний, міфологічний, літературний або побутовий факт, відгомін добре знаного тексту, що у всіх на пам'яті. Тож спробуйте відчути відголос думок і почуттів віддалених від нас століттями митців у поетичних рядках їх наступників, тобто знайдіть у текстах крилаті вислови:

1. *Ти приходиш вечорами*

*Тінню, другом, другим я,
Наче букви телеграми
Мова кована твоя. (М. Рильський)*

Відповідь: *Alter ego* – друге я. Вислів приписують грецькому філософу Зенону і вживають на позначення найкращого друга, однодумця, а також ліричного героя як втілення автора.

2. *Як скінчу життя стражденне,
Спогадайте інший раз –
Чи там nihil, чи там bene...
Як скінчу життя стражденне,
Щоб не чути більш образ, -
Киньте часом і про мене
Пару щирих, теплих фраз! (П. Грабовський)*

Відповідь: *De mortuis aut bene, aut nihil* – Про мертвих або добре, або нічого. Першоджерелом цього латинського вислову вважають твір Діогена Лаертського (III ст. до н. е.).

3. *Тільки – життя за життя! Мріє, станься живою!
Слово, коли ти живе, статися тілом пора.
Хто моря переплив і спалив кораблі за собою,
Той не вмере, не здобувши нового добра. (Леся Українка)*

Відповідь: *Спалити кораблі* – вислів походить з книги старогрецького письменника Плутарха, який розповідає про відважних троянок, що спалили кораблі своїх чоловіків після падіння Трої, аби відрізати їм шлях до відступу. Означає рішуче порвати з минулим, не відступати.

4. – *Ну що ж, ясна проблема мовна,
А я й не думав – ти диви! –
Тепер уява в мене повна:
Чужого не навчилися ви.
Своє забули. Одяг клоуна
На вас від ніг до голови. (Д. Павличко)*

Відповідь: Рядки з поеми Тараса Шевченка «І мертвим, і живим...» І чужому навчається, й свого не цурайтесь звучать у поезії Д. Павличка з гіркою іронією.

5. *Так жив мудрець, без лестощів і прав,
І грішний світ ловив, та не спіймав
Його душі, повитої нуждою. (А. Малишко)*

Відповідь: *Світ ловив мене, та не спіймав* – слова визначного українського філософа Григорія Сковороди, вибиті як епітафія на його надгробку.

6. *Не бійтесь заглядати у словник:*

То пишний яр, а не сумне провалля;

Збирайте, як розумний садівник,

Достиглий овоч у Грінченка й Даля,

Не майте гніву до моїх порад

І не лінуйтеся доглядати свій сад (М. Рильський).

Відповідь: **Не лінуйтеся доглядати свій сад** – вислів став крилатим завдяки головному героєві повісті Ф. Вольтера «Кандід, або оптимізм». Після багатьох пригод, поневірянь і нещасть він приходять до висновку, що кожна людина має наполегливо й самовіддано займатися корисною працею: «Треба доглядати свій сад».

7. *А хтось по ній прокопував рови.*

Топтав, ганьбив нам поле найдорожче.

І сниться сон: пасуться корови –

сім тучних, але більше тощих.

Скубуть озиме, нищать ярину,

ще й гидять, гудять, ратицями крешуть.

Трагічна мово! Вже тобі труну

Не тільки вороги, а й діти власні тешуть!

(Ліна Костенко «Біль єдиної зброї»)

Відповідь: **Сім корів тучних (товстих) і сім корів тощих (худих)** – за біблійним переказом, єгипетський фараон побачив сон, як сім тощих корів з’їли сім тучних. Іосиф, витлумачуючи сон, попередив, що він віщує сім урожайних, а згодом сім голодних років у Єгипті. Вислів вживається здебільшого з іронічним чи навіть саркастичним забарвленням, як у рядках Ліни Костенко. Алюзією є також назва цієї поезії, яку можна перефразувати, як біль мови, біль слова (Леся Українка: «Слово, моя ти єдина зброе»).

Гра-змагання "Показуха"

Двоє представників від кожної команди повинні за певний час (3-5 хвилин) "показати", тобто зобразити засобами пантоміми, кілька запропонованих ведучим або командою-суперницею фразеологізмів, а решта учасників їхньої команди – відгадати вирази й одразу озвучити свої варіанти. Команди демонструють свої інсценування по черзі. За кожну правильну відповідь – 1 бал. Виграє та команда, учасники якої за відведений час правильно визначають більше "закодованих у рухах і позах" фразеологізмів.

I команда

Пройти вогонь і воду
Пуд солі з'їсти
Остання крапля
Вивести на чисту воду
Віддати Богу душу
Як грім серед ясного неба
Коли рак свисне
Як сніг на голову
Носити камінь за пазухою

II команда

Горшки побити
Піти на дно
Важкий на руку
Як кіт із собакою
Як за кам'яною стіною
Як гриби після дощу
Тримати язик за зубами
Хоч греблю гати
Як з гуски вода

Завдання-жарт «Слово мовлене інакше»

Про який фразеологізм ідеться?

1. О, скільки рідини в посудину лили!

Місили, терли, тисли, м'яли...

Проблему все ж не розв'язали.

Відповідь: товкти воду в ступі.

2. Невдаха-селекціонер

Смачні плоди на дереві розвісив, –

Ні, не старанням, –

А лиш балакучим язиком.

Відповідь: у нього на вербі груші ростуть.

Завдання-жарт «З української на українську»

«Сленг, як і кохання, існує не "для чого", а "чому", чи, скоріше, "незважаючи ні на що", – зазначає український мовознавець, професор Ю. Мосенкіс. – Наявність його як важливого компоненту мови – одна з умов зміцнення статусу мови як такої: за відсутності сленгу (йдеться передусім про молодіжний) не можна говорити про функціонування мови в усіх сферах» [7, с. 85]. Тож не обурюймося, а спробуймо подивитися на наведений нижче діалог як на об'єкт лінгвістичного дослідження й перекласти колоритні молодіжні ідіоми й жаргонізми на звичну людську мову:

– Ти чого це двинув стрілу? То на вухах висів, а тепер з базару з'їжджаєш? Не прикидайся шлангом!

– Не гони біса! Що я тобі – дід панас чи андерсен? Чи берега не бачу? Просто не врубився, що шнурки вже в склянці. Почали батон кришити, що в хаті бардак. Тож стріляємося пізніше. А ствол я сто пудів віддам.

– Дивись, якщо приробиш ноги, не дивуйся, що табло відрихтують. А ще пошаркай там клішнями, чи скоро степуха, бо в мене вже припар мізків.

"Переклад":

– *Ти чого це не прийшов на зустріч? То набридав, а тепер відмовляєшся? Не вдавай із себе наївного дурника!*

– *Не кажи дурниць! Що я тобі – брехун чи фантазер? Хіба я не розумію? Просто не одразу збагнув, що батьки вже вдома. Почали дорікати, що в хаті безлад. Тож зустрінемося пізніше. А сотню я обов'язково віддам.*

– *Дивись, якщо привласниш, не дивуйся, що одержиш ляпаса. А ще дізнайся, чи скоро стипендія, бо в мене вже безвихідна ситуація.*

Тож граймося, але не заграваймось. Пам'ятаймо, що сленг аж ніяк «не пов'язується з поняттям "норма"» [7, с. 87].

Ігри-аукціони

Учасники гри за визначений час пропонують якомога більше варіантів відповіді на певне завдання. У змаганні перемагає той учасник чи команда, хто називає потрібний вислів останнім або дає найбільше відповідей.

1. Спробуйте продовжити синонімічний ряд фразеологізмів, наведений в уривку з повісті Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять»:

«...Бабуня вирішила повести свого безклепкого внука до церкви. Там я мав і покаятись, і набратися розуму, якого усе чомусь не вистачало мені. Та я не дуже цим і журився, бо не раз чув, що такого добра бракувало не тільки мені, але й дорослим. І в них теж чогось вискакували клепки, розсихались обручі, губились ключі від розуму, не варив баняк, у голові літали джмелі, замість мізків росла капуста, не родило в черепку, не було лою під чуприною, розум якось втулявся аж у п'яти і на в'язах стирчала макітра...».

2. Наведіть якомога більше фразеологізмів (з прислів'ями і приказками включно) зі словами, що називають:

- частини людського тіла (око, брови, ніс, язик, губи, зуби, лоб, щоки, голова, вуха, волосся, шия, плечі, спина, палець, лікоть, рука, нога, коліно, живіт, кістки тощо);

- свійських тварин (собака, пес, щеня, кіт, кішка, корова, бик, віл, віслюк, вівця, ягня, баран, кінь, кобила, коза, цап тощо);

- диких тварин (вовк, ведмідь, лисиця, заєць, білка, лев, шакал, слон, тигр, крокодил тощо);

- птахів (курка, півень, курча, гусак, павич, індик, горобець, сорока, синиця, журавель, ворона, крук, сова, лебідь тощо);

- рослини (дуб, береза, тополя, верба, груша, яблуня, калина, сосна тощо);

- власні імена людей тощо.

3. Продовжіть "ланцюжок" фразеологізмів з числівниками: *і один* у полі воїн, *два* чоботи пара, *три* чисниці до смерті, на всі *чотири* сторони, *п'ять* колесо до воза...

4. Продовжіть синонімічний ряд:

- хоч греблю гати, як смігтя, як за гріш маку...
- косо-киво, аби живо, стук-грюк аби з рук, на галай-балай...
- як вітром здуло, як хап ухопив, як язиком злизало...
- знімати стружку, протирати з пісочком, милити шию...

Тестові завдання

Варіант 1

Позначте рядок, у якому фразеологічний вираз має таке значення:

1. Покарати:

- а) дати березової каші;
- б) дати драла;
- в) дати відсіч.

2. Загравати з ким-небудь:

- а) вухами ловити;
- б) ловити гав;
- в) бісики пускати.

3. Розправлятися з ким-небудь:

- а) брати в роботу;
- б) брати гору;
- в) брати за душу.

4. Тікати:

- а) брати розгін;
- б) брати ноги на плечі;
- в) брати у прийми.

5. Розуміти:

- а) брати в тямки;
- б) брати на глум;
- в) брати в лещата.

6. Підкоряти своїй владі:

- а) брати на кольки;
- б) брати в шори;
- в) брати на кпини.

Варіант 2

Позначте рядок, у якому фразеологічний вираз має таке значення:

1. Призводити до поганих наслідків:

- а) полатати боки;
- б) руки в боки;
- в) вилізти боком.

2. Неглибоко:

- а) море по коліна;
- б) горобцеві по коліна;
- в) до сьомого коліна.

3. Несподівані, безглузді вчинки:

- а) гнути коліна;
- б) встати з колін;
- в) викидати коліна.

4. Збитися з пуття:

- а) пуститися берега;
- б) держатися свого берега;
- в) виходити з берегів.

5. Переборщити, перестаратися:

- а) передати куті меду;
- б) як мед, то й ложкою;
- в) як меду полизати.

6. Дуже довго пам'ятати:

- а) дівоча пам'ять;
- б) коли рак свисне;
- в) до нових віників.

Варіант 3

Позначте рядок, у якому фразеологічний вираз має таке значення:

1. Не звертати уваги:

- а) розвісити вуха;
- б) і вухом не вести;
- в) мати довгі вуха.

2. Хитрувати, лукавити:

- а) крутити носом;
- б) крутити хвостом;
- в) крутити на всі боки.

3. Щось недосліджене, невивчене:

- а) біла пляма;
- б) плями на Сонці;
- в) білий білет.

4. Визискувати:

- а) дерти шкуру;

- б) дерти горло;
- в) дерти кору.

5. *Дуже тісно, немає вільного місця:*

- а) курці ніде клюнути;
- б) курка лапою загребе;
- в) грошей кури не клюють.

6. *Дуже мало:*

- а) на заячий скік;
- б) як за гріш маку;
- в) хоч греблю гати.

Варіант 4

Позначте рядок, у якому подано тлумачення пропонованого фразеологізму:

1. *На волівій шкурі не списати:*

- а) дуже багато;
- б) дуже мало;
- в) красномовно щось змальовувати.

2. *Піймати вовка за вуха:*

- а) швидко бігати;
- б) уміти використати щось для себе;
- в) уникати небезпеки.

3. *Протуркати вуха:*

- а) надокучити довгими розмовами;
- б) прислухатися уважно до чогось;
- в) тягати за вуха.

4. *Камінь спотикання:*

- а) велика перепона, перешкода;
- б) основна думка;
- в) важкий тягар.

5. *Витрішки продавати:*

- а) успішно займатися торгівлею;
- б) ледарювати;
- в) без мети роздивлятися когось, щось.

6. *Кирпу гнути:*

- а) мати велику силу в руках;
- б) триматися гордовито;
- в) схилити когось до своєї думки.

Варіант 5

Визначте, яким фразеологізмом можна продовжити синонімічний ряд:

1. *Недбало, абияк:*

- а) без тижня день;
 - б) до останнього подиху;
 - в) аби день до вечора.
2. **Мало, набагато:**
- а) ні пари з уст;
 - б) на заячий скік;
 - в) на короткій нозі.
3. **Веселий, задоволений:**
- а) на сьомому небі;
 - б) на всіх парах;
 - в) кров з молоком.
4. **Змовчати, мов у рот води набрати:**
- а) ані телень;
 - б) ні те ні се;
 - в) наче три дні не їв.
5. **Дурний, нерозумний:**
- а) з одного тіста книш;
 - б) без вогника;
 - в) без царя в голові.
6. **Знесилений, змарнілий:**
- а) як з хреста знятий;
 - б) як у тумані;
 - в) як на голках.

Варіант 6

Визначте, який із фразеологізмів є **синонімічним** до пропонованого звороту:

1. **Без сьомої клепки в голові:**
- а) не всі вдома;
 - б) п'яте колесо до воза;
 - в) ведмідь на вухо наступив.
2. **Не в тім'я битий:**
- а) туман вісімнадцятий;
 - б) голова варить;
 - в) не мати і шеляга за душею.
3. **Ускочити в халепу:**
- а) попасти на слизьке;
 - б) попасти на очі;
 - в) танцювати під чиюсь дудку.
4. **Каменя на камені не лишити:**
- а) товкти воду в ступі;

- б) зняти камінь з душі;
- в) стерти з лиця землі;

5. **Попався, як муха в окріп:**

- а) попасти пальцем у небо;
- б) влучити у саму точку;
- в) вскочити в халепу.

6. **Не бачити смаленого вовка:**

- а) собаку з'їсти;
- б) мало каші з'їсти;
- в) раків пекти.

Варіант 7

У якому рядку фразеологізми утворюють **синонімічний** ряд?

1. а) пекти раків; пасти задніх; зуб на зуб не попадає;
б) зачепити за живе; обливати брудом; зривати маску;
в) очей не відірвати; ні в казці сказати, ні пером описати; хоч з лиця воду пий.
2. а) милити шию, знімати стружку;
б) протирати з пісочком, співати дифірамби;
в) ставати на диби, стати на рушничок.
3. а) зуби з'їсти, молоде та зелене;
б) собаку з'їсти, пройти крізь вогонь і воду;
в) пройти крізь сито й решето, прийти в голову.
4. а) хоч греблю гати, кури не клюють;
б) як піску морського, як кіт наплакав;
в) крапля в морі, битий жук.
5. а) як по писаному, через пень-колоду;
б) як дурному з гори бігти, як по нотах;
в) як раз плюнути, як Сірку муху з'їсти.
6. а) справляти смішки, шкірити зуби;
б) скалити зуби, умиватися сльозами;
в) витрішки продавати, продавати зуби.

Варіант 8

Позначте рядок, у якому фразеологічний вираз є **антонімічним** до пропонованого:

1. **Хоч з лиця воду пий**

- а) хоч греблю гати;
- б) хоч у рамку вправ;
- в) глянути гидко.

2. **Хоч трава не росте:**

- а) брати близько до серця;
- б) брати на кпини;

- в) брати в руки.
3. **Гнути горба:**
- а) байдики бити;
 - б) тримати в чорному тілі;
 - в) обливатися потом.
4. **Одним махом:**
- а) на один копил;
 - б) крок за кроком;
 - в) одним миром мазані.
5. **Одним ликом шиті:**
- а) два чоботи пара;
 - б) один у полі не воїн;
 - в) не з нашої парафії.
6. **Пройти крізь сито й решето:**
- а) не бачити смаленого вовка;
 - б) собаку з'їсти;
 - в) решетом воду носити.

Варіант 9

Оберіть правильне продовження фразеологічного виразу:

1. **Тихо як ...:**
- а) у вусі;
 - б) у Бога за пазухою;
 - в) у вінку.
2. **Грати першу ...:**
- а) роль;
 - б) скрипку;
 - в) гру .
3. **Одного поля ...:**
- а) ягода;
 - б) воїн;
 - в) вітер.
4. **До нових ...:**
- а) копійок;
 - б) щіток;
 - в) віників.
5. **Зробити з лемеша ...:**
- а) швайку;
 - б) гайку;
 - в) плуг.

6. **Не списати ...:**

- а) у трьох книгах;
- б) краси;
- в) на волоній шкурі.

Варіант 10

Оберіть правильне продовження фразеологічного виразу:

1. **Як за гріш ...:**

- а) маку;
- б) полові;
- в) дурнів.

2. **У голові ...:**

- а) правди нема;
- б) грають вогники;
- в) й на зяб не орано.

3. **Як Пилип ...:**

- а) з конопель;
- б) зі ступою;
- в) з Варочкою.

4. **Розбити ...:**

- а) макітру;
- б) глека;
- в) не свою тарілку.

5. **Стати на ...:**

- а) рушничок;
- б) сходинку;
- в) лаву.

6. **Розсипати ...:**

- а) гроші;
- б) намисто;
- в) кислиці.

Ключі до тестів

Варіант 1: 1 – а, 2 – в, 3 – а, 4 – б, 5 – а, 6 – б;

варіант 2: 1 – в, 2 – б, 3 – в, 4 – а, 5 – а, 6 – в;

варіант 3: 1 – б, 2 – в, 3 – а, 4 – а, 5 – а, 6 – а;

варіант 4: 1 – а, 2 – б, 3 – а, 4 – а, 5 – в, 6 – б.

варіант 5: 1 – в, 2 – б, 3 – а, 4 – а, 5 – в, 6 – а;

варіант 6: 1 – а, 2 – б, 3 – а, 4 – в, 5 – в, 6 – б;

варіант 7: 1 – в, 2 – а, 3 – б, 4 – а, 5 – в, 6 – а;

варіант 8: 1 – в, 2 – а, 3 – а, 4 – б, 5 – в, 6 – а.

варіант 9: 1 – а, 2 – б, 3 – а, 4 – в, 5 – а, 6 – в;

варіант 10: 1 – а, 2 – в, 3 – а, 4 – б, 5 – а, 6 – в.

Література:

1. Калашник В. С., Колоїз Ж. В. Словник фразеологічних антонімів української мови. – К.: Довіра, 2001. – 284 с.
2. Коваль А. П., Коптілов В. В. Крилаті вислови в українській літературній мові
3. Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. Із скарбниці античної мудрості. – К.: Вища шк., 1988. – 320 с.
4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Колектив авторів за редакцією М. І. Пентиліук: М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. В. Караман, О. В. Горошкіна та ін. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
5. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін. — К.: Наук, думка, 1999—2000.
6. Словник тропів і стилістичних фігур / автор-укладач В. Ф. Святовець. – К.: ВЦ «Академія», 2011. – 176 с.
7. Український молодіжний сленг сьогодні / Укладач С. Пиркало; За редакцією та з післямовою Ю. Мосенкіса. – К.: «Мова та історія», 1999. – 88 с.